

Həyat uzun və qaranlıq yol kimidi... getdikcə aydınlaşır, yaşadıqca böyüyür. Gözlərində qərribə bir soyuqluq var idi o qızın. Gözlərindəki soyuqluğa görə mən həmişə o qızdan qorxurdum. O gözlərin sahibi adamı doğrayar, bir kərə də olsun "of" deməzdi. Nə qədər özünü başqa cür göstərməyə çalışsa da, gözlərinin dərinliyinə baxanda bəlli olurdu hər şey. Çatılmış iri qaşlarının arasında dərin kədər yarığının yeri görünürdü həmişə. Sanki bütün hissləri vəhşicəsinə öldürmüş, öldürməklə də sakitləşməyib, doğrayıb o gözlərin dərinliyində dəfə etmişdilər arzularını...

HEKAYƏ

Cinarə ÖMRAY

Yalandan da olsa həmişə şux görülməyə çalışırdı. Gülüşlərində qərribə bir qaddarlıq, kin var idi. Nədənə mən o qızın nə gülüşünə, nə də baxışına isinə bilmirdim heç vaxt. Onu heç vaxt ağlayan da görməmişdim. Ətrafımda bu qədər insan olmasınə baxmayaraq, hər zaman o qız mənə düşündürür, məchul xəyallar aləminə qərq olurdu. Çox zaman özümə onun haqqında bu cür suallar verirdim: "Görəsən o hansı təsiri məqamda ağlaya bilər?" Gözəlliyi, şən-şux zarafatları ilə hər zaman ətrafı özünə cəlb edə bilirdi. Məktəbdə onu sevməyən, ona məktub göndərməyən oğlan demək olar ki, yox idi. Ona gələn bir neçə məktubu da özüm oxuyub çirəmişdim. Gözəlliyi gözlərinin dil açıb demək istədiyini ört basdır edirdi. Hələ bir dəfə də ailesiylə maraqlandıım...

Bu qızda nəse var idi. 15-16 yaşlı bir qızın baxışları deyildi bu baxışlar, sanki illərin acısını yaşamış, həyatı nifrətlə baxan hamıya acı-acı gülümsəyən ruhu canında qarıyan qoca bir qadının baxışı idi. Bu qız cismən 16 yaşında olsa da, taleyi çoxdan qocalmışdı. Heç davranışları da yaşına uyğun deyildi. Müdirə xanım dəfələrlə onu dərindən qaçıb ayrı-ayrı oğlanlarla görüşsən, söhbət edən yerdə qolundan tutub güclü sinifə gətirmişdi.

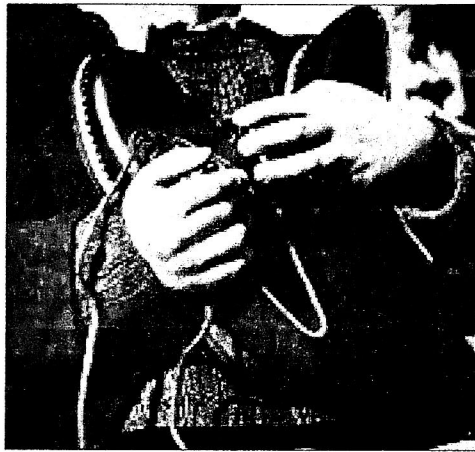
Ailədə anası, özü və özündən böyük iki qardaşının

olduğunu da bilirdim. Anası mənə bir zəhmətə qatlaşıb gecə-gündüz işləyir, övladları üçün yaşayırdı. Sonra qardaşlarını tanıdım. Biri bizim məktəbin məzunlarından idi; o biri də bu il məzun olacaqdı. Yox, onlar tam normal uşaqlar idi. Axı bu qızda qeyri-adi nə var idi belə? Bir gün növbəti dərslərin birində şagirdlərə evə sərbəst yazı işi verdim. Mövzu "Validəylerim" idi. Mən bu mövzunu o daş kimi soyuq gözlərin sahibi üçün qoymuşdum əslində. Dərslərdən zəif olan, məşğələlərə əhəmiyyətsiz yanaşan bu qız bu dəfə dəfərə nəse yazıb gətirmişdi. Həmin gün bütün varlığım ilə evə tez getməyə və onun yazısını oxumağa tələsirdim. İçimdəki qərribə bir hiss mənə deyirdi ki, o gözlərin siri bu yazıdadır.

Artıq dərslər bitib, mən isə evə tələsirdim. Müdirə xanım yenə mənə saxlayıb şikayət edirdi: "Sevdi müəllimə, sizin sinifdəki o qızı, Gözəli deyirəm. Yenə dərslər zamanı "lib"-nin oğlanlarında biriylə məktəbin arxasında söhbət edən tutmuşam. Adamda utanmaq deyilən bir şey yoxdu. Dik gözü-mün içinə baxıb "pis iş görürəm ki" - deyir. Onun ələmində bu yaxşı hərəkətdi. Belə olmaz valiləh. O qız haqqında ciddi tədbir görmək lazımdır. Mən onu məktəbdən uzaqlaşdırmağı düşünürəm. Digər uşaqlara pis nümunədir. Onun valideynini çağırın sözü-müzü deyək. Belə olmaz daha, onun gələcəyi yoxdu bu gedisli".

Biz bir az danışırdıqdan sonra mən sağollaşıb evə gedəsi oldum. Dayanacağı çatmışdım ki, Gözəl sərbəst mövzuda işlədiyini yazı yadına düşdü. Sinifdə unutmuşdum hər şeyi. Əslində bizim dərsmiz gələn həftə idi. Amma mən onu bu gün oxumaq istəyirdim, yenidən gəldiyim yolu qaçdıb, məktəbdən o yazıları götürüb döndüm evə. Eva çatarmaz Gözəlin yazısını tə-p i b

o x u -
mağa başla-
dım. Deməli, yazı
belə başlayır:
"Validəylerim!
- Mən bu günə kimi "validey-
nim" sözünə alışmışam. Heç vaxt
bu sözün sonunda "lər" şəkilçisi

Bir cüt ayaqqabı

Bu qızda nəse var idi. 15-16 yaşlı bir qızın baxışları deyildi bu baxışlar, sanki illərin acısını yaşamış, həyatı nifrətlə baxan hamıya acı-acı gülümsəyən ruhu canında qarıyan qoca bir qadının baxışı idi.

- Əşidirəm, müəllim!

- Yazını oxudum.

- İkinci də yazdığınızı sonunda - deyib güldürdü.

- Mən səninlə ciddi danışıram. Müdirə xanım məni məktəbdən uzaqlaşdırmaq istəyir. Yəqin ki, ələdiklərinin yalnız olduğunu özün də bilirsen. Başqa uşaqlara pis nü-

munasan.

- Mən ondan üzr istədim. Bir də təkrarlanmayacağı dedim. Mən məktəbdən çıxıb o evdə oturmaq istəmirəm.

- Bax, Gözəl, yazında da sənin tonundakı soyuqluq hiss olunurdu. Adam anasına bu qədər laqəydə yanaş, ucuz qiymət verə bilmez! Dünəndən özümə gələ bilməmişəm. Sən kim bu qədər incə bilmirəm, amma sən düz etmişin, qızım. Mən bu yazını sənə geri qaytarıram. Al bunu, yenidən yaz! Yazına sevgi qat bir az. Məktəblərarası soyuqluq hiss müsbət qəsi var. Sən bu yazını düzəlt müsbət qəsiyə vərəq. Yer tutsan müdirə xanım da fikrindən daşınacaq yəqin ki. Mən inanıram ki, sən bunu bacaracaqsan.

- Məncə, boşuna inanırınsız mənə, müəllimə.

- Məncə, yox. Sən müsəbiqə xatirinə yazma. Validəyən nə deməkdir sənin üçün. Bu söz sənənin yazıya gətir, onu yaz getir. Əgər dediklərimi etsən, qəlb-

dən gələn kimi yazsa bilsən, inanıram müsəbiqədə uğur qazanacaqsan.

- Yaxşı, yazaram, müəllimə.

Bu gün ilk dəfə idi ki, dərslər zamanı fikirləndirmişdim Gözəli.

...Sabahı mənə yazını Gözəlin rəfiqəsi gətirdi. Gözəl dərslər gəlməyib dedi. Eva çatarmaz yazını oxuyuram:

"Validəylerim!

- Mən bu günə kimi "validey-nim" sözünə alışmışam. Heç vaxt bu sözün sonunda "lər" şəkilçisi artırmamışam. Çünki mənə bir tək anam var. O da nə üçün var onu heç özüm də bilmirəm. Deyirlər ana dostu, qızın rəfiqəsidir, sirdaşdır. Həyatla bağlı deyilənlər kimi, bu da yalandı. Bizdə anam sadəcə səhər işə çıxıb, axşam evin çatışmazlıqlarını alıb evə qayıdan, evi yığırdı, sonra yatıb səhər yenidən eyni işi görən və bizlə bir evdə yaşayan adı birdir mənə bir üçün. Ha, bir də iki qardaşım var. Biri böyük, digəri ondan bir az kiçik. Onların da evdəki vəzifəsi qışqır-bağırmaqdan, qızlarla danışımaqdan, hərdən də mənə döyməkdən ibarətdir. Bir də anama "filan şeyi niyə almamısan" deməkdən. Bu qədər. Ha, bir də az qalmışdı unudam. Atam da otub deyirlər. Amma indi yoxdu! Atam rəhmətə gedəndə mən uşaq idim. Üç yaşım olardı. Atamdan xatırladığım bir cüt ayaqqabıdır, vaxsalam. Biz anamla metrodan çıxıb şəhər xalamgələ gedirdik. Qarşıda yolun qırağında çoxlu adamlar yığılmışdılar. Uzaqdan da olsa ortada da kiminsə uzandığını gördüm, ağ mələfə ilə də üstünü örtmüşdü. Polis-lər yaxına heç kimi qoymurdu, biz də anamla bir az qabağa gedib, üstü örtülmüş adama dayanıb baxdıq, anam dedi ki kimsə ölüb. Gəl gedək. Uzanan adamın yanında atamın ayaqqabıları var idi. Mən anama dedim ki, ana, bax, atamın ayaqqabıları! Polis əmi işitdi mənə anama dediklərimi. Hamı dönüb bizə baxdı. Sonra polis anama dedi ki, gəl yaxına, bəlkə tanıdın? Anam mənə də götürüb, ordan uzaqlaşdı. Daha bir də atamın ayaqqabılarına baxa bilmədim. Sonra biz nənəngilə getdik. Anam əmimə nəse dedi, onlar hamısı yığılıb hərsə getdilər. Mən də nənəmə dedim ki, atam ayaqqabılarını soyunub metronun yanına qoyub. Sonra nənəngil boğuc bir səsə qışqırıb, ağlamağa başladılar. Ondən sonra nənəm hər gün ağ deyib ağlayırdı. Həmişə düşünürdüm ki, yəqin nənəm atama əsəbləşdiyindən qışqırır ki, niyə ayaqqabısını soyunub, yolun ortasında qoyub. Hərdən anam da mənə qışqırır buna görə. Deyir, ayaqqabını soyunub qoyma heç yerdə. Mən o vaxt ələ bilirdim ki, atam nənəmin qorxusundan evə gəlir. Nənəm hər gün necə qışqırırdısa... Atam qorxurdu gəlməyə. Ayaqqabısını da anam götürmədi heç. O gündən

O gündən sonra atam evə gəlmədi.
Küsdü bizdən atam.

sonra atam evə gəlmədi. Küsdü bizdən atam. Bir müddət nənəmgildə qaldı. Hər gün nənəmgilə çoxlu adamlar gəlirdi, adamlar gələn kimi mən tez çölə çıxıb ayaqqabılara baxırdım. Birdən atamın o bir cüt qara ayaqqabısı onların arasında olar. Gələnlər hamısı mənə qucaqlayıb öpür, sonra da ağlayırdılar. Anamdan acığımı gəlirdi. Atam onun üzündən gələ bilmirdi evə. Anam atamın o bir cüt ayaqqabısını metronun yanında görəndə götürsəydi, nənəm də bu qədər hirsənməzdi atama. Anam mənə atasız qoymuşdu, küsmüşdüm anamdan. Bir dəfə qardaşıma dedim ki, gəl gedək metronun yanına. Atamın ayaq-

ladığım bir cüt qara ayaqqabı, üzündəki təbəssüm, bir də qollarındaki rahatlıq, vəssalam. O rahatlıq mənə bütün qollara dartdı, heç kimin qolunda tapa bilmirəm o rahatlığı. Sevdiiyim bütün oğlanlardan da mənə bir dəfə qucaqlamalarından sonra ayrılıram. Ən böyük arzum bir gün öz gücümə, öz pulumla o bir cüt ayaqqabını alıb, elə həmin gün də rəhmətə - atamın yanına getməkdii!"

Mən bu yazını göz yaşları içində oxudum. Yazının hər fəhlərini düzəldib həmin müsabiqəyə göndərdim. Səhəri sinfə gələndə Gözələ heç nəyi bildirməməyə çalışdım. Artıq bir neçə gün keçmişdi. Müsabiqənin qalibləri

- Əmi, rəhmət çox uzaqdı?

- Nə rəhmət, qızım?

- Qaqam deyir ki, atam rəhmətə gedib. Bəs nə vaxt gələcək, e? - O gəlməyəcək, biz nə vaxtsa onun yanına gedəcəyik, həm də hamımız. - Mən tez getmək istəyirəm, əmi. Atamın ayaqqabılarının tapan kimi sənə deyəcəm mənə apararsan rəhmətə. Atam ayaqyalındı axı orda.

qabıların ordan götürüb gələk. Qaqam, sən bilmirsən e, atam ona görə gəlmir evə. Ayaqqabısının götürsək, gələr. Qaqam da dedi ki, atamız yoxdu ta! Rəhmətə gedib. Həmin gün anacaq fikirləşirdim ki, atam ayaqyalın necə gedib rəhmətə? Birdən rəhmətdə ayağına şüşə batar e atamın. Amma onun ayağına şüşə batsa da, o ağlamaz bilirəm ki! Çünki o gülməyi, şənəlməyi öyrədirdi həmişə bizə. O gündən sonra ancaq atamı gözləyirəm. Bir dəfə əməmə dedim:

- Əmi, rəhmət çox uzaqdı?

- Nə rəhmət, qızım?

- Qaqam deyir ki, atam rəhmətə gedib. Bəs nə vaxt gələcək, e? - O gəlməyəcək, biz nə vaxtsa onun yanına gedəcəyik, həm də hamımız. - Mən tez getmək istəyirəm, əmi. Atamın ayaqqabılarının tapan kimi sənə deyəcəm mənə apararsan rəhmətə. Atam ayaqyalındı axı orda. Əmim mənə qucaqlayıb kövrəldi. Bir gün də nənəm və əmim bizi yığıb öz evimizə gətirirdilər. Yolda maşını saxladı əmim. Mən tez qışqırdım ki, bax atamın ayaqqabıları burda idi. Düz burda. Nənəm həmin yerdə oturub ağladı xınsın-xınsın ağladı, sonra öpdü o yeri. Kimsə götürmüşdü, yox idi ayaqqabılar. Gül düzdük ora... Uşaqlığımla belə keçib mənim. O bir cüt ayaqqabını axtara-axtara. O ayaqqabını tapan kimi atama aparacağam, geyinib evimizə gəlsin. Sonralar anladım ki, o rəhmət deyilən yərə gedənlər bir də geri qayıtmırlar, anladım ki, nənəm ayaqqabının itməyinə yox, oğlunun itdiyi üçün elə yana-yana ağlayırmış. Anladım ki, anam atamı heç istəməmiş. Yoxsa onu o halda orda tək buraxmazdı. Anladım ki, həyat heç kimin göz yaşına dəyməyəcək qədər əclaf imiş. Atamdan xatır-

bəlli olmuşdu. Müdirə xanım mənə yanına çağıraraq dedi:

-Heç gözləmədiyim bir şey baş verib. Maarifdən mənə çağıraraq, bizim məktəbdən Gözəl Yusifzadə adlı bir şagirdin yazısının 1-ci yərə çıxdığını bildirdilər. Həm mənə, həm də Gözəl Yusifzadəyə təşəkkürnamə yazdılar. Gözəlin qazandığı hədiyyə ilə yanaşı, bir də həvəsləndirici pul mükafatı da veriblər.

Bu həqiqətdən də mənə çox sevindirilmişdi.

Tez Gözəli çağırardım, sinif yoldaşları ilə birlikdə onu təbrik etdik. Qız inanmırdı. Mənə yaxınlaşıb soruşdu:

- Bəs bu pul nədi?

- Bu sənənin öz əməyinin bəhrəsidir, qızım. İlk halal qazancındı. Təbrik edirəm sənə!

- Çox sağ olun, müəllimə.

Sinifdə hamı Gözəli təbrik edirdi. Gözəl isə həmişəki kimi soyuq gülüşləri ilə sinfi ələ almışdı. Səhəri dərsə gələndə tam fərqli bir mənzərə ilə qarşılaşdım. Dünənki haylı-küylü sinif bu gün yas içində idi. Nə olduğunu soruşdum heç kim dinmir, hamı ağlayırdı. Gözlərim Gözəli axtardı, gördüm bu ağlaya bilməyən qız da ağlayırmı? Nə olub axı? Kim deməsə də, o deyəcəkdii həqiqəti. Amma gözümə dəymədi. - Uşaqlar, nə olub axı? Biriniz bir cavab verməyəcəksiniz?

- Müəllimə, dünən axşam Gözəl intihar edib.

- Nə? Necə yenii?!

- Biz də bilmirik. Dünən metronun çıxışında qucağımda bir cüt ayaqqabı olan qız meyiti aşkar ediblər. Bizim Gözəl olub o. Dərman içib, elə orda da rəhmətə gedib...